

Adferdsanalytisk klassiker:

Palmer, D. (1991). A behavioral interpretation of memory. I L. J. Hayes & P. N. Chase (red.), *Dialogues on Verbal Behavior*. Reno: Context Press, s. 261 – 279.

En adferdsanalytisk fortolkning av hukommelse

Gunnar Ree

Høgskolen i Oslo og Akershus

Alle vet at vi både tenker, føler, husker og glemmer, og de fleste klarer til og med å forestille seg ting, eller se noe for seg. Slike fenomener omtales gjerne som private hendelser (se f. x. Moore, 2008). Ett spørsmål er hvilken plass private hendelser kan ha i en adferdsvidenskap. Det har kommet mange innlegg i denne diskusjonen, og en bidragsyder er Dr. David C. Palmer ved Smith College i Massachusetts. Han er produktiv forfatter og foreleser, og mange vil huske ham for bidrag til årsmøteseminar på Storefjell i 2011. I 1994 ga han ut *Learning and Complex Behavior* sammen med John W. Donahoe (Donahoe & Palmer, 1994/2004). Boken vakte oppsikt da den kom, og dette kan siteres fra en anmeldelse (egen oversettelse): *Noen få generelle, grunnleggende prinsipper ble introdusert innledningsvis, forklart, og gitt en empirisk forankring. Så ble disse grunnprinsippene brukt til å fortolke et bredt utvalg av interessante, betydningsfulle og komplekse adferdsfenomener så som begrepsdannelse, problemløsning, husking, snakking, selvregulering, å kjenne seg selv og å fungere som medlem av en sosial gruppe* (Shull, 1995 s. 347). Donahoe og Palmer fremmer en analyse basert på det de kaller

et forent forsterkningsprinsipp, og finner at de kan redegjøre for all menneskelig adferd med henvisning til noen få prinsipper, som hver for seg har avgrenset rekkevidde, men som kombinert blir til uhyre effektive mekanismer som driver endringer på alle nivåer av organisert kompleksitet. En slik mekanisme (bestående av flere prosesser) er seleksjon ved konsekvenser. Donahoe og Palmer slår også et slag for *fortolkning* som en nødvendig og aktverdig vitenskapelig aktivitet – men fortolkning som begrenses av kjente og nettopp empirisk forankrede prinsipper.

Mentale aktiviteter ble av mange innenfor psykologien vurdert som utenfor den behavioristiske tilnærmingens forklaringskraft, et syn som delvis skyldtes en helt spesifikk hendelse. Da lingvisten Noam Chomsky

¹Redaksjonen i NTA ønsker å bidra til at klassiske artikler når et videre publikum, og tidsskriftet vil regelmessig presentere oversatte artikler innenfor eksperimentell, konseptuell og anvendt adferdsanalyse. Det finnes selvsagt et enormt utvalg av mulige skriftstykker som kunne fortjene å trekkes frem, og kriteriene for å definere noe som en klassiker er notorisk skjønnsmessige. De artiklene som trykkes vil derfor ledsages av en kort innledning, som forsøksvis beskriver hvorfor akkurat dette bidraget ble foretrukket. Dette er også en oppfordring til de som kunne tenke seg å bidra: send inn forslag til artikler (bra) eller ferdig oversatte artikler (bedre). Redaksjonen er behjelpelig med å avklare rettighetsspørsmål, og med kvalitetssikring av bidragene.

Kontakt gunnar.ree@hioa.no hvis du har spørsmål.

skrev en uhyre kritisk anmeldelse av Skinners bok fra 1957, *Verbal Behavior* (Chomsky, 1959) fikk han rykte som behaviorismens banemann. Som blandt andre Kenneth MacCorquodale har beskrevet (MacCorquodale, 1969, 1970) var anmeldelsen et reall bomskudd, både fordi Chomsky ikke forsto det tekniske begrepsapparatet boken forutsetter, og fordi anmelderen tilla Skinner en rekke oppfatninger han ikke hadde. Historien kunne vært en annen om Skinner hadde imøtegått anmeldelsen, men det gjorde han aldri. Inntrykket av at behaviorismen har begrenset forklaringskraft fikk feste seg, og den dag i dag er det en ganske vanlig feiloppfatning at kognitiv adferd, språk og emosjoner ikke omfattes av en behavioristisk analyse.

Verbal Behavior var en viktig bok, fordi den skulle vise at radikalbehaviorismen var en heldekkende verdensanskuelse, ved at den kunne gi en troverdig forklaring på fenomener som inntil da var ansett å ligge utenfor rekkevidden av Skinners generelle adferdsprinsipper. (Skinner mente visstnok selv at denne boken var hans viktigste bidrag; se f. x. O'Donohue & Ferguson; 2001). Et vesentlig poeng i vår sammenheng er at Skinner omtalte *Verbal Behavior* som en lengre øvelse i fortolkning, og skrev at den var ". . . en ordnet fremstilling av velkjente fakta, i overensstemmelse med en beskrivelse av adferd som er utledet fra en eksperimentell analyse av en mer rigorøs type (Skinner, 1957 s. 11)". Skinner er nøye med å understreke at det ikke er nødvendig å innføre noen nye grunnleggende begrep for å gjøre analysen av menneskelig adferd fullstendig.

Adferdsanalytiske forskere og tenkere er selvsagt opptatt av adferdsfenomener som ikke er observerbare for andre enn den som viser adferden – såkalte private hendelser, men de har forskjellige syn på analysen av dem (se Anderson, Hawkins, Freeman, & Scotti, 2000 for en gjennomgang av ulike posisjoner). Noen mener man må ignorere slike hendelser, ved ganske enkelt å si at de ikke kan være data i en eksperimentell

analyse. En annen tilnærming er å bedrive fortolkning med henvisning til eksperimentelt forankrede *prinsipper*, der privat adferd brukes til å fylle ut huller i analysen, selv om slike responser og stimulusproduktene av dem ikke kan tjene som data i en eksperimentell *analyse*. David C. Palmer argumenterer for den tilnærmingen i den artikkelen som trykkes her.

Radikalbehaviorismens store fortrinn fremfor andre tilnærminger til å forstå menneskelig adferd er det enhetlige begrepsapparatet. Den begrepsmessige og anvendte siden er utviklet i tett forbindelse med den eksperimentelle, og det har gitt en teknisk og filosofisk terminologi med bredde, dybde og presisjon (Biglan, 1995; Ree, 2010). Imidlertid finnes det omstendigheter som på grunn av sin kompleksitet, sitt omfang eller sine innebyggede etiske utfordringer unndrar seg eksperimentelle analyser, og som det må gjøres fortolkninger av. Donahoe og Palmer (1994/2004) skriver at "*Hvis vi avviser det mulige bidraget fra uobserverte hendelser på grunn av at vi ikke kan påvirke dem direkte med vår nåværende teknologi, setter vi likhetstegn mellom det vi kan det vi kan observere og manipulere direkte, og det som finnes (s. 6; egen oversettelse)*". DNA og subatomære partikler er begge utmerkede eksempler på uobserverte enheter som fylte ut og gjorde en analyse troverdig lenge før enhetene faktisk ble påvist og observert. Når nye målemetoder og instrumenter ble utviklet, kunne man undersøke eksperimentelt det som så langt bare var antagelser.

Hvorvidt private hendelser noen gang blir tilgjengelige for eksperimentelle analyser gjennom forbedrede målemetoder er ikke vesentlig; prinsippet om at fortolkning er en fornuftig og aktverdig videnskapelig aktivitet har stor betydning. I denne artikkelen analyseres det fenomenet som i dagligtalen omtales som hukommelse, med henvisning utelukkende til fenomener av adferdsmessig karakter. I stedet for å akseptere "hukommelse" som et sted i hjernen der "minnene" lagres, foreslår Palmer en analyse der stimuli

fra miljøet og fra egen adferd inngår i en årsakskjede med responser som til sammen utgjør det Palmer mener man bør omtale som *husking*. Kognitiv psykologi er den forskningstradisjonen som har studert dette mest inngående, med svært spenstig teoridannelse. En sentral metafor har vært at minner *lagres* og *gjenhentes* (se f. x. Guenther, 2011, og Terry, 2009, spesielt kapittel 10), og i følge adferdsanalytisk epistemologi er det flere grunner til å forkaste en slik forklaring. For det første er det uheldig at adferd tingliggjøres. For det andre vil adferdsanalytiske forklaringer alltid vise til stimuli som er utenfor den adferden som skal forklares. En eksperimentell analyse forutsetter at variablene er manipulerbare, og at effekten av manipuleringer med den uavhengige variabelen viser seg som endringer i den avhengige. En tredje innvending, i nær slekt med den andre, er at i en lagrings- og gjenhentingsforklaring vil organismen selv kunne være den som initierer adferden, mens en fullstendig adferdsanalytisk forklaring før eller senere vil bevege seg ut av organismen og over i omgivelsene for å finne årsaken til en adferd.

Et par linjer fra Donahoe & Palmer (1994/2004) kan passe som avslutning: *Nye prosesser, og prinsippene som beskriver disse prosessene, blir aldri avdekket gjennom fortolkning; fortolkning er en forbruker; ikke en produsent av prinsipper* (s. 127). Det eneste som kan frembringe sikre data er hendelser som kan påvirkes og måles når påvirkningen skjer.

Referanser

Anderson, C. M., Hawkins, R. P., Freeman, K. A., & Scotti, J. R. (2000). Private events: Do they belong in a science of human behavior? *The Behavior Analyst*,

23, 1 - 10.

Biglan, A. (1995). *Changing cultural practices: a contextualist framework for intervention research*. Reno: Context Press.

Chomsky, N. (1959). Review of B. F. Skinner's *Verbal behavior*. *Language*, 35(1), 26 - 58.

Donahoe, J. W., & Palmer, D. C. (1994/2004). *Learning and complex behavior*. Boston / Richmond: Allyn & Bacon / Ledge-top Publishing.

Guenther, R. K. (2011). Memory. In D. J. Levitin (Ed.), *Foundations of Cognitive Psychology. Core Readings* (2 ed., pp. 274 - 318). Boston: Allyn & Bacon.

MacCorquodale, K. (1969). B. F. Skinner's *Verbal behavior*: A retrospective appreciation. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 12(5), 831 - 841

MacCorquodale, K. (1970). On Chomsky's review of Skinner's *Verbal behavior*. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 13(1), 83 - 99.

Moore, J. (2008). *Conceptual foundations of radical behaviorism*. Cornwall-on-Hudson: Sloan Publishing.

O'Donoghue, W., & Ferguson, K. E. (2001). *The psychology of B. F. Skinner*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Ree, G. (2010). Adferdsanalyse som forskningsdisiplin. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 37(3), 95 - 110.

Shull, R. (1995). Interpreting cognitive phenomena: review of Donahoe and Palmer's Learning and complex behavior *The Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 63(3), 347-358.

Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Terry, W. S. (2009). *Learning and Memory. Basic Principles, Processes and Procedures* (4 ed.). Boston: Allyn & Bacon.